

транспорт, структурні зміни, експорт, імпорт, споживчий ринок, ціни і тарифи, фінанси, грошові доходи, ринок праці, демографічну ситуацію та ін.

Отже, економічна, техніко-технологічна, соціальна, правова, статистична, екологічна інформація, безумовно, потрібні для формування фінансово-економічної політики приватних підприємств.

Остапенко І.В., студентка
(науковий керівник – докт. екон. наук.,
проф. Семикіна М.В.)
Центральноукраїнський національний
технічний університет
м. Кропивницький

ПОНЯТТЯ І РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Світова економіка вступила в нову фазу, засновану на інформаційних технологіях, акцент переноситься на зв'язок та комунікації, і відповідно зростає роль не матеріального, а інтелектуального капіталу.

Виникнення інтелектуального капіталу, його функціонування забезпечується завдяки перетворенню знань, науки в безпосередню продуктивну силу. Саме інтелектуальний капітал нації дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання та міжнародного обміну, радикальних структурних зрушень, стає головним у визначенні ринкової вартості високотехнологічних компаній та формуванні високого рівня конкурентоспроможності.

У процесі становлення в Україні ринкових відносин тенденції розвитку національної економіки до становлення виробництва науково-технічного типу висунули проблему інтелектуального капіталу та інтелектуальної праці.

Витоки теорії інтелектуального капіталу знаходяться у працях економістів минулих століть, економічні аспекти інтелектуального капіталу розглянуто в працях сучасних іноземних та вітчизняних економістів.

В умовах інформаційного суспільства інтелектуальний капітал визнається провідним ресурсом, наявність і використання якого є основою діяльності будь-якого індивіда, будь-якого економічного суб'єкта і впливає на його ефективне функціонування. Значущість цього фактора виробництва зростає з кожним днем, оскільки в сучасному світі пріоритет віддається інтелектуальній (творчій) діяльності індивідів. Основою суспільного розвитку людства визнаний «розумовий запас», тому проблема впливу інтелектуального капіталу на результати діяльності суб'єктів є досить актуальною в даний час.

Категорія «інтелектуальний капітал» є відносно новою і дуже складною, тому в сучасній економічній літературі мають місце досить істотні відмінності в її трактуванні:

- 1) як знання;
- 2) як нематеріальні активи;
- 3) як інтелектуальні активи, інтелектуальні ресурси.

Проаналізувавши праці вітчизняних та зарубіжних вчених, можна дати наступне визначення цій економічній категорії: інтелектуальний капітал - це нагромаджена у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу [1].

Він поєднує у собі науковий потенціал підприємства, інтелектуальну працю та інтелектуальну власність, культуру управління і праці робітників, організаційну структуру, кваліфікацію персоналу, відомість заводської марки, торгового знаку тощо.

У сучасній економічній літературі інтелектуальний капітал аналізується в чотирьох взаємопов'язаних аспектах:

- 1) цінність, що визначається як актив, здатний приносити дохід;
- 2) система, що являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів;
- 3) процес, який відображає наявність відтворювальних характеристик, пов'язаних із кругообігом;
- 4) результат, що означає пріоритет у процесі споживання [2].

Структурно інтелектуальний капітал виступає як сукупність людського, організаційного, споживацького та інформаційного капіталів, котрі взаємодіють один з одним.

Людський капітал включає в себе знання, навички, творчі здібності, ноу-хау, креативний спосіб мислення, здоров'я, моральні цінності, культуру праці та якість життя.

Організаційний капітал – це сукупність технічного і програмного забезпечення, патентів, товарних знаків, промислових зразків, організаційної структури та корпоративної культури [3].

Під споживацький(клієнтським) капіталом мають на увазі зв'язки з клієнтами, торгові марки, бренди, зв'язки з економічними контрагентами (постачальниками, споживачами, посередниками, кредитно-фінансовими установами, органами влади та ін.), інформація про економічних контрагентів, історія взаємин з економічними контрагентами.

Інформаційний капітал – це інформація про клієнтів, постачальників, конкурентів, ноу-хау, науково-методичні матеріали, доступ до спеціальних баз даних наукових розробок та винаходів.

Отже, у сучасних умовах інтелектуальний капітал є пріоритетним фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємств, оскільки його формування та ефективне використання дозволяє суттєво впливати на здобуття конкурентних переваг та отримання значного економічного ефекту за умов жорсткої конкурентної боротьби.

Сьогоднішні умови, в яких відбувається формування інтелектуального капіталу є досить складними. Трансформаційна криза в Україні зумовила руйнацію науково-технологічної та підірвала духовно-моральну складову національного інтелектуального капіталу. За роки незалежності по всій території України поширилися процеси депопуляції населення, зменшення народжуваності й зростання смертності, у тому числі й серед населення працездатного віку. Величезних втрат продовжує завдавати інтелектуальному капіталу та науково-технічному потенціалу України міграція висококваліфікованих кадрів. Витрати на освіту в Україні неухильно зростають, водночас за величиною фінансових

витрат на душу населення вона поступається більшості країн світу, займаючи, зокрема, в Європі одне з останніх місць, до того ж інтелектуальний потенціал України практично не трансформуються у виробництво; низький рівень фінансування сфери охорони здоров'я та сфери культури. Виходячи з цього, в процесі формування національного інтелектуального капіталу виникають певні суперечності.

Завдання, що постають перед Україною сьогодні, полягають у реальній (а не формальній) зміні моделі соціально-економічного розвитку, яка має ґрунтуватися на формуванні та використанні інтелектуального капіталу, надання українському суспільству умов для відтворення його інтелектуального капіталу, пріоритеті інноваційної діяльності.

Література

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект // Інтелектуальний капітал. – 2004, № 1. – С. 16-27.
2. Вакульчик О.М. Формування економічної категорії «інтелектуальний капітал» в умовах стратегічного розвитку підприємства / О.М. Вакульчик, Г.Л. Ступнікер // Механізм регулювання економіки. – Дніпропетровськ, 2007. – №2. – С. 60-64.
3. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг. – Санкт-Петербург, 2001. – 286 с.

Притула В.М., студентка
(науковий керівник – докт. екон. наук.,
проф. Семикіна М.В.)
Центральноукраїнський національний
технічний університет
м. Кропивницький

ВАЖЛИВІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У цивілізаційному процесі людина поступово, але неухильно долає залежність від природи, набуваючи свободи дій. Цілком інший економічний зміст набуває поняття «праця», що чітко проявляється при зміні стадій розвитку суспільства. Якщо у доіндустріальну, аграрну епоху провідною сферою зайнятості вважалось сільське господарство і діяльність людини повністю визначалась сезонним характером, то в індустріальну – промисловість, що породжувала залежність людини від ринку і спиралась на виробництво матеріальних благ. Масова освіта готувала робітників до рутинної праці, тоді як сучасний розвиток економіки супроводжується зростаючою індивідуалізацією праці, тому що стрімко зростають кваліфікаційні та інтелектуальні вимоги. При цьому, інтелектуальна праця перетворюється на самостійний елемент інформаційного ринку праці, який створює і визначає пропозицію робочої сили вищої кваліфікації. Це дає підстави говорити про посилення видової різноманітності форм зайнятості та престиж розумової праці.

При цьому слід зазначити, що науково-технічний прогрес прискорив моральне старіння не тільки основного капіталу, але й професійних знань,